

2012. november

imborá

kíváncsi diákok lapja

Verses
patacsattogások
6. oldal

BARANGOLÓ • KÓNYA ÉVA rovata
Gyönyörű társaink: a lovak
21. oldal

Laterna magica

IRODALMI PÁLYÁZAT / II. forduló

Határidő: december 30.

FŐDÍJ: részvétel a 12. Cimbora Kaláka táborban

Részletek a 29. oldalon!

Orbán Ferenc muzsikussal
közöszen megzenésítettük
a tábori himnuszt

2012. július 18., Benedek-mező,
13. Cimbora Kaláka Tábor

CIMBORA – 2012. november, XXIII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás, Zsigmond Győző

A borítón Keszeg Ágnes rajza.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Nemzeti Kulturális
Alap

Román Kulturális és
Örökségvédelmi Minisztérium

Tartalom

Cimbirodalom

FEKETE VINCE

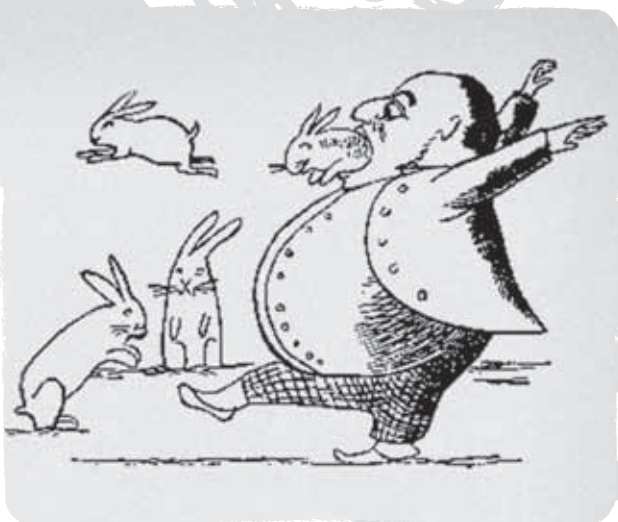
Cincogósi Elemér (*Verses meseregény*)

Kilencedik CIN ..... 4. oldal

Verses patacsattogások ..... 6. oldal

A nonszensz irodalom gyöngyei,
a limerickek ..... 10. oldal

EDWARD LEAR limerickjei ..... 10. oldal

BECSY ANDRÁS limerickjei ..... 11. oldal

Mesés Kalandok

KESZEG VILMOS rovata

Szabadulni akartak szüleik

Jancsitól és Juliskától? ..... 12. oldal

Időutazás az „átkosban”

NOVÁK CSABA ZOLTÁN rovata

Kommunistaellenesség a keleti

blokkban ..... 14. oldal

EDŐságok

GERGELY EDÓ rovata

A szendvicsevés művészete ..... 16. oldal

Történetes történelem

EGRY GÁBOR rovata

Hajóvonták találkozása ..... 17. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Teremtő fényjáték

A szín-téren: Kumi Yamashita ..... 18. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Magyar festők lovai ..... 20. oldal

Gyönyörű társaink: a lovak ..... 21. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 25. oldal

Hogyan nézzünk filmet?

SZÁNTAI JÁNOS rovata

Egy Odüsszeusz sok Odüsszeiában ..... 26. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

A Gyimesekben járva ..... 28. oldal

Lovas érdekességek

..... 29. oldal

Laterna magica

Pályázati felhívás ..... 30. oldal

Szócsavargó

..... 31. oldal

Keresztrejtvények

..... 32. oldal

Cimbi képtára

..... 35. oldal

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér

- Verses meseregény -

Kilencedik cin

*amelyben hőseink körülnéznek Cingapur szigetén ...
aztán váratlanul egy barlangba kerülnek*

Néztek jobbra, néztek balra...
hívogatón a távol
csalogatta egereink
ki a sziget gyomrából,
a meredek hegy oldalán,
hol az út már jó száraz,
jobbról-balról egy-egy fa csak,
s bokor is, de sivár az;
szaporáztak, inaltak is,
s bátran néztek felfelé,
ó, csak a sors ne gördítsen
semmit a céljuk elé,
figyelőztek, hallgatóztak,
számba vettek minden neszt,
árkot léptek, dombot hágtak,
hogya meg kell a lemezt
fordítani, akkor aztán
Isten veled, délibáb,
eliskolnak mind a ketten,
elporoznak még odább,
pusztákba vagy erdőségbe
vagy zombikos lapályra,
a járt útról járatlanra,
nyomok nélküli tájra,
Egér-sorskönyv, Cin-fejezet,
ilyen cikkely, olyan szám,
azt foglalja magában, hogy
- rágtak ilyet sokat már -
először is, másodszor és
százszor is és ezerszer,
ha sikerül, bajt kikerül,
akkor is, ha megperzsel
az, s megégeti a bundát,
belekap a bajuszba
is, lényeg az, hogy egér azt
mégis épen megússza.

Teli zsákkal és szakossal
néha kicsit leülnek.
- És ha ott fenn nincsen étek?
- Elég lesz ez kettőnknek.
- S ha kiürült? - Sorsot húzunk,
s kire esik, visszafut,

újra rakja zsákjainkat,
s irány megint fenn a csúcs -
int Eli a hegytetőre,
hegy ormán a legnagyobb,
legmagasabban kiálló
csúcs-sapkára néz legott,
s valamire, talán bizony
egy kiálló fészekre,
hej, de milyen madár lehet
- gondolkozik: méretre -,
melyik oda olyan házat,
nem is házat, palotát,
kacsalábon forgó várat,
fészket rakott, s akkorát.

Messze, fent, a hegykupolán,
ahol az ég földet ér,
óriási fészek pihen,
pont a csúcsnak tetején,
azt kémleli Cincogósi,
mutogat a kezével,
de addig még van mit menni,
lassan csak, szépszerével.

- Délutánra, bizonyisten,
Istenuccse felérünk -
fogadkozik, néz is széjjel,
de a másik egérünk,
jó barátját nem találja,
hiába néz szemével,
szimatol az orrocskával,
körbehordoz fejével;
ijedtében elkezd akkor
kutatni az oldalon,
s hát lássatok ily nagy csudát,
egy lyuk tátongott azon,
de olyan volt, lyuk vagy barlang,
s épp annak a szája ott,
amely most a lába előtt
sarkig tárva, mint a bolt,
óriási ajtók lengtek
jobbról-balról kivágvá,
bekukkintott Cincogósi

rettenetes torkába,
s mivelhogy az égvilágon
semmit ottan nem látott,
gondolta, hogy becincinog,
keresvén a barátot.

Oly vékonyka hangocska jött
a torkából szegénynek,
amilyen a hangja lehet
egy megriadt egérnek,
amikor az szűköl, reszel,
alig hagyja lakát el,
akkor is csak olyanképpen,
hogy méterre sem ér el.

De láss csudát, mert abból a
reszelős hangocskából
olyat csinált az a barlang,
hogy csak ámul és bámul,
s azon nyomban visszaretten:
– Mi ez, édes Istenem?
Néz is háta mögé nyomban:
– Mit teszel itt énvelem?

És akkor a mélyből, onnan,
a hangjára visszajön,
Ágostonunk cérnávékony
hangocskája ráköszön:
– Gyere bennebb, jó barátom,
itt vagyok a sötétben,
hogya látnék valamit is,
megmondanám, hol éppen,
kövesd szavam, akkor bizton,
nemsokára ideérsz.
– Jövök, ugrom – mondta rögtön
Cincogósi, menni kész,
s fogta magát, s nekidurált,
s kézbe vett egy cserbotot,
s akárcsak ha sízni menne,
jól nekihuzaskodott,
s mintha csak egy trambulinról
csúszna alá, mélybe le,
lökte magát el a szájtól,
barlang sötét mélyibe,
lábacskái, mint a deszka,
a hódeszka a havon,
úgy repültek, iszánkodtak
le a barlangtorokon;
cserfabotját illeszté a
lába közé akképpen,
mintha az csak seprű volna,
s lovagolná ő éppen,
kanyarokban mintha teste
száguldozó nyíl volna,
ráült jobban a botjára,
mintha az hánykolódna,

s mikor aztán veszélyesebb
hajtúkanyar érkezett,
testsúlyával zabolázta,
s látott közben rémeket,
melyek lent a labirintus
falaira vetődtek,
rikoltozó oroszlánok,
miket éppen meglöttek,
óriási szájat tátott,
s kaffogott is valami,
s minden egyes fordulónál
huhogást is hallani.

Nem is várta Cincogósi,
újabb képek jöjjenek,
behunyta a szemecskéjét,
s ahol kellett, fékezett,
közben pedig, nyitva tartva
a hallását, jól fülelt,
ahonnan a hangok jöttek,
oda tartott, és felelt:
– Jövök mindjárt, Ágostonom,
rögtön jövök, rohanok,
épp a „lovam” sörényébe
kapaszkodva suhanok
mind alább e sötét barlang
rettenetes bugyrába,
az iszamos folyosókon
siklok sebes vágatában.

Képzeltetek el egy hegynek
hasában sok járatot,
előre meg jobbra-balra
sok-sok lyukat, vajatot,
akárcsak ha metró volna
egy nagy város testében

ide-oda kanyarogva
hosszú útja mentében,
s ahogy futnak a vagonok
belül ott a szűk lyukban,
úgy vágázott Cincogósi
mint szél az alagútban,
s jöttek képek, ijesztgetők,
melyeket, az is lehet,
Cincogósi képzelete
színesített, vetített
szeme elé, nem is oda,
hanem éppen az agyba,
mert Cincogink mindkét szemét
jóelőre lehunyta,
s hogy ne féljen egyáltalán,
felejtse a helyzetet,
vékony hangon belekezdett,
s énekelt egy éneket:
– Cincin-cincin, cincin-cincin,
sóhajtozta, dalolta,
és a dal, mint víz a tüzet,
tényleg félelmet olta.

(Folytatása következő
lapszámunkban)

Csillag István illusztrációi

Verses patacsattogások

Novemberi számunkban, amelyet éppen lapoztok, az általatok igen kedvelt *Barangoló* rovat témája a ló. Arra gondoltunk tehát, hogy a *Cimbirodalom* rovat is részben pattanjon lóra, azaz – a teljességre törekvés igénye nélkül – nézzük meg együtt, szűrőpróbaszerűen, hogyan jelenik meg a magyar versben a lófigura. (A legtöbb, összeállításunkban szereplő verset nem idézzük egészében, helyszűke miatt, ám arra biztatunk, keressétek meg ezeket a könyvtárban, és olvassátok el egészükben!)

Különösebb vizsgálódás nélkül állítható, hogy ritkább a csupán a lóról szóló magyar vers: az idevágó írások többségében a ló az ember társaságában, környezetében jelenik meg, legtöbbször mint a lovas hűséges szövetségese, akire az minden körülmények között számíthat.

Így az alábbi, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc utáni nehéz időket felvillantó versben is, ahol ez ló és lovas párbeszédében is tükröződik:

GYULAI PÁL A bujdosó

Szelek szárnyán járó,
Édes lovam Ráró!
Előtted van az út,
Ne várd a sarkantyút,
Csak előre, sebesebben,
S a világból vigy ki engem!

Ej ej, édes gazdám,
Ne haragudjál rám!
Azért megyek lassan,
Hogy itt megnyughassam,
Az út mellett, a csárdánál,
Hátha inni befordulnál!

(...)

Nem felel a vitéz,
Föl a magasba néz,
Nincs csillag az égen,
Csak fölleg, sötétén:
Édes anyám, ne várj engem...
Csak előre, sebesebben!
Ekkor a hú állat

Gyulai Pál

Nekibúsul, vágat,
Vesztett haragjába'
Szikrákat hány lába.
A szélvész sem érte utól,
Ki is ment tán a világból.

Ilyen jellegű párbeszédet gyakran találunk „lovas” versekben, így például Benedek Eleknél is, akinek ebben az alkotásában a vágóra biztatásnak nem a menekülés az oka, hanem egy nagyon várt találkozás siettetése:

BENEDEK ELEK Szellő, Ráró...

Szellő, Ráró,
Szépen járó.
Jó lovaim, fussatok!
Majd estére,
Hazatérve,

Kaptok finom abrakot.
Jön a vonat,
Ni, hogy szalad!
Szaladjatok ti is ám!
A vonaton,
Azon, azon,
Jön az én édes anyám!

(...)

De mindez régen volt.
Hol van az a két ló?
Gazdátlan a kantár,
gazdátlan a béklyó.
Csillag-zabot esznek,
hold szalmáján hálnak,
csengős táncot már csak
álmaimban járnak.

Főleg a falusi gyermekek számára az élettér otthonos szereplői a háziállatok, a velük való foglalatosság pedig meghatározó emléke a korai éveknél:

KÁNYÁDI SÁNDOR Jó két ló szolgálja

Szolga voltam, szolgál,
jó két ló szolgálja.
Nem mehettem addig
én az iskolába
míg a két jó lovat
meg nem abrakoltam,
s szénával a jászlat
jól meg nem pakoltam.
Etettem, itattam,
s míg a zabot nyelték,
fölmondtam magamban
az aznapi leckét.
Iskola után is
először a pajta,
aztán jöhetett
csak a számtanpélda.
Sokszor sírdogáltam
– emlékszik a jászol –:
„Jaj csak el ne késsem
ma az iskolából.”
Szidtam a lovakat
mért esznek oly lassan.
Egyszer az egyiket
még meg is haraptam.
Délben aztán, mire
elpárologott mérgem,
a megbántott lótól
bocsánatot kértem.
Mert jó barátom volt
nekem a két ló.
Nem kellett az ostor,
elég volt a jó szó.

JUHÁSZ GYULA Csikóellés

Májusi rózsák nyíltak éppen,
bodza bomlott és orgonák,
mikor a ló elleni készül.
Sokszor pihent, döcögve járt.
Pöttöm legényke jártatta lassan
virágos réten és dalolt.

Juhász Gyula

Mire fáradtan hazaértek
az ég kék vállán ült a Hold.
Az istállóban, puha almon,
tajték verte ki, remegett,
szuszogtak, fújtak, fekvé nézték
szétterült hasú tehenek.
Amikor a kazlak is aludtak,
s a göncöl rúdja délnek állt,
a ló megellett. Sokáig nyalta
leragadt szemű csikáját.
Anyja mellett aludt a jövevény,
dunnából kiszakadt pehely.
Sose terült a szalma szebben,
nem aludt így a hó, a tej.
(...)

A költészet vidékein vagyunk, így a ló nemcsak önma-
ga valójában bukkan fel a sorokban, hanem például meta-
forikus-allegorikus „vértzetben”, lovasával együtt, avagy
megszemélyesített, beszélő versalanyként. Az alábbi két
alkotás a példa erre:

ADY ENDRE Az eltévedt lovas

Vak ügetését hallani
Eltévedt, hajdani lovasnak,
Volt erdők és ó-nádasok
Láncolt lelkei riadoznak.

Hol foltokban imitt-amott
ős sűrűből bozót rekedt meg,
Most hirtelen téli mesék
Rémei kielevenednek.

(...)

Csupa vérzés, csupa titok,
Csupa nyomások, csupa ősök,
Csupa erdők és nádasok,
Csupa hajdani eszelősök.

Hajdani, eltévedt utas
Vág neki új hináru utnak,
De nincsen fény, nincs lámpa-láng
És hírük sincsen a faluknak. (...)

NAGY BANDÓ ANDRÁS A csikó álma

Völgyek mélyén, tanyán éltem,
egy kis ódon istállóban,
anyám mellett sosem féltém,
se a vízben, se a hóban.

Aki csikó, sosem árva,
jó anyámmal szaladgáltam,
tarka rétet végigjárva
fürödhettem kalandvágtyban.

Édesanyám kancatejét
reggel, este szíttam, szíttam,
kerestem a magam helyét,
szénát ettem, vizet ittam.

Boldog voltam egy szép kinccsel,
nyakamban a csengőm lógott,
hallgathattam, hogy csilingel,
hogya vígan rugdalózok.

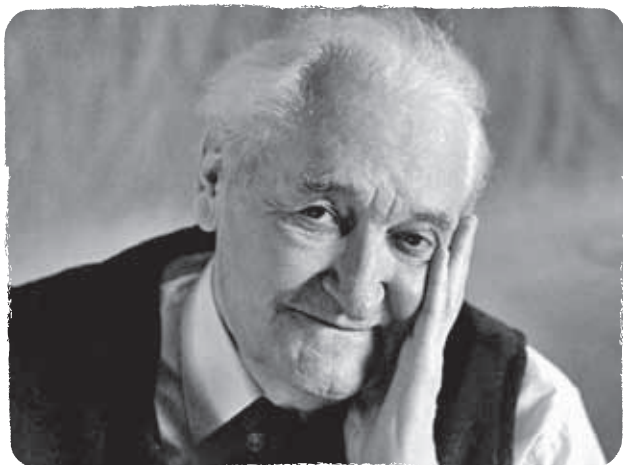
Hányszor néztem már az eget
völgyek mélyén épp ocsúdva,
bámulva a havas hegyet,
bárcsak juthatnék a csúcsra!

Ó, ha egyszer nagyra nővök,
táltos szárnyal égis szálllok,
és ha majdan visszajövök,
fő táltosként itt szolgállok.

A lófigurának a magyar költészetben való hangsúlyos
jelenlétét minden bizonnyal a magyarság történetének
ezzel a nemes állattal való erős összefonódása is magya-
rázza. Kányádi Sándor egy 1968-as, tömör versében a
lónak egyfajta őszerepet tulajdonít, amely nagyon tá-
voli és közeli időket kapcsol egybe:

Kányádi Sándor

KÁNYÁDI SÁNDOR Lovak

Népek, viharok,
maga az idő is
lovon járt egykor.

Vágtató lovak hátáról
szállnak föl
a szuperszonikus gépek is:

a beton kifutók szélén a fű
úgy lobog, mint a lovak
sörénye.

Nagy László az a költőnk, akinek alkotói eszköztárában és verseiben a ló nagyon gyakori, sokarcú szereplő. Záráskeppen tőle idézünk, *Vértanú arabs kanca* című prózaverséből, annak gyönyörű allegóriáját ló és ember között a születésben:

NAGY LÁSZLÓ Vértanú arabs kanca

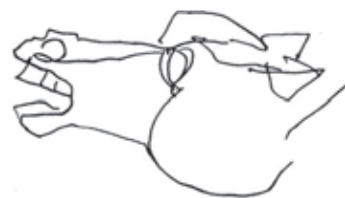
Állt a hegyoldalban meredek nyakkal fehérén, akár a kicsi Margit-kápolna a bazalt-fokon. A kápolnában ezüst rámban kép meg hideg. De magzat a lóban, éretlen szájában piros glória a méh-lepény. Állt a fehér arabs kanca, várt. Meglengette olykor kétoldalt fésült nehéz selyemlobogóit. Irhája hullámozott, megrándult rajta a sok kis szeplő, aranyközpontú margaréta. Csak várt és nézett a Besenyő-erdőn át az iszkázi torony iránt. (...)

Nagy László

Állt anyám az ajtónál igen vásott rózsás ruhában, kápolna-fehéren, hasasan. Emelte fejét magasra, nehogy a sörénye földre érjen. Korán kikelt szeplőcskéihez éppen a csillagok hasonlítgatták magukat a mennyben. De csak állt és várt és nézett a távoli bazalt-hegyre a hidegben. S megrázkódott, mert látott lángoló csillagot, ahogy fut le a hegyről s lerogyik az erdő éjszakájába. Az a csillag: a szélben lángoló lovacska volt a kigyúlt szekérral. (...)

Zsoldos Z. Csaba összeállítása

Nagy László festménye

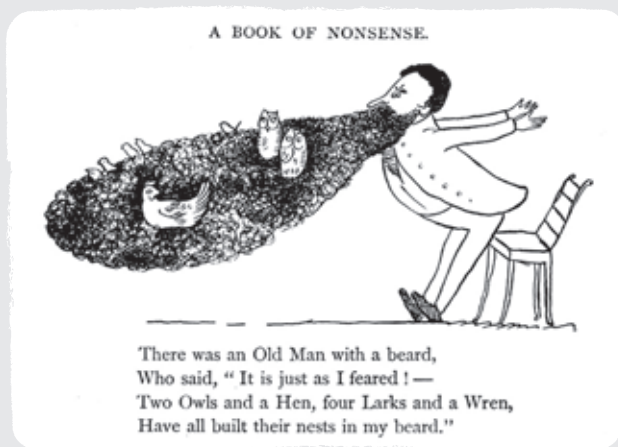

A nonszensz irodalom gyöngyei, a limerickek

Edward Lear (Highgate, Anglia, 1812. május 12. – 1888. január 29.): angol költő és grafikus, Lewis Carroll mellett a 19. századi angol irodalmi nonszensz egyik legnagyobb képviselője. Szövegeihez maga készített rajzokat és írt dallamokat.

„A limerick kötött formájú, ötsoros nonszensz-vers, amely az első sor *Volt egyszer...* vagy inkább *Volt egyszer itt és itt* mesei-földrajzi fordulatával bejelentett hős fantasztikus kalandjait beszéli el, s a kalandoknak az ötödik sorban félig megismétlődő első – ritkábban második – sor vagy annak változata – elvértve: valami független megjegyzés – szab határt. Szemünk-fülünk, értelmünk ekképpen fölkészül a kalandokra, s akkor az ötödik sorban kiderül, hogy alig történt valami. Azonkívül, hogy tudjuk a limerick rímképletét: *aabba* – a *bb* sorok mindig

Szólt egy vén szakállas: öregszem,
szórzetem, akárhogy törekszem,
hóbaglyok és tyúkok
fészke lett, nem túlzok,
és tegnap jött még egy ökörsem.
(Vaskó Péter fordítása)

rövidebbek – és ritmusát: általában jambikus, de sokszor szöktetett jambusokkal vagy anapestusokkal gyorsul fel, a *bb* sorokban ez szinte kötelező, azonkívül tehát, hogy a fentieket tudjuk, meg kell jegyeznünk a limericknek még néhány tulajdonságát: **1.** rendkívül tömör, **2.** rendkívül bájos, **3.** rendkívül bárgyú, **4.** következőképpen rendkívül idegesítő. Valószínűleg ez okozza a népszerűségét.” (Gergely Ágnes: *Pompóné avagy a nonszensz költészet* című tanulmányából)

Edward Lear limerickjei angolul és magyarul

There was an Old Man of Cape Horn,
Who wished he had never been born;
So he sat on a chair,
Till he died of despair,
That dolorous Man of Cape Horn.

Így szólt egy ember a Horn-fokon:
„Kínjaim végezni hol fogom?”
Ült csak egy karszékben,
s bele is halt szépen.
Életunt ember a Horn-fokon.

There was a Young Lady of Parma,
Whose conduct grew calmer and calmer;
When they said, 'Are you dumb?'
She merely said, 'Hum!'
That provoking Young Lady of Parma.

Lakott egy ifjú hölgy Sztambulba.
Kérdezték: „Mit néz úgy bambulva?
Tán megnémult ön?”
Ő annyit szól: „Plömm!”
Agresszív ifjú hölgy Sztambulba.

There was an Old Person whose habits,
Induced him to feed upon rabbits;
When he'd eaten eighteen,
He turned perfectly green,
Upon which he relinquished those habits.

Volt egy úr, lakhelye Nyugat.
Nem evett mást, csakis nyulat.
Legyűrt vagy negyvenet,
igen rossz kedve lett;
azóta nem eszik nyulat.

Havasi Attila fordításai

There was an Old Man on some rocks,
Who shut his wife up in a box;
When she said, 'Let me out!'
He exclaimed, 'Without doubt,
You will pass all your life in that box.'

Lakott egy öregúr Rodoszba,
Bezárta nejét egy dobozba.
„Nyisd ki a faládám!”
Mire ő: „Na drágám,
Mától te itt laksz a dobozba.”

Varró Dániel fordítása

Becsy András limerickjei

Alma orra bukik

Eljött hozzánk a Dalma,
kérdeztem, hol van Alma,
annyit tudott,
orra bukott,
másról nem volt fogalma.

Később elmondta Alma,
amit nem tudott Dalma,
bár elesett,
nem nagy eset,
hiszen nem volt fájdalma.

Orsolya boldog

Van egy kislány, Orsolya,
csintalan a mosolya,
jön a zápor,
benne táncol,
tenger lesz a pocsolya.

Hogyha szó az Orsolya,
vigan pereg orsója,
kék rongyszőnyeg
készül főleg,
panasz rá nem volt soha.

Téli estén Orsolya
hosszú sálát horgolja,
kesztyű, sapka
lesz még rajta,
mind a kislány orvosa.

Csilling István rajza

Szabadulni akartak szüleik Jancsitól és Juliskától?

Kedves *Cimbora*-olvasók! Maradjunk még azoknál a meséknél, amelyek hajdani rítusok emlékét őrizték meg. Ha tudatosítjátok magatokban a meséknek ezt az eredetét, talán könnyebben napirendre tértek olyan kérdések fölött, amelyek bizonyára eddig is meggondolkoztattak (esetleg megdöbbenettek) egy-egy mese hallatán.

Bizonyára jól emlékeztek *Jancsi és Juliska* történetére. A gyermekek születése miatt olyan szegénység telepedett a házra, hogy azt már elviselni nem lehetett. Az apa és az anya tanácsot ül, s úgy döntenek, hogy megszabadulnak a sok éhes szájtól, egyik fiú- és egyik lánygyermeküket világgá engedik. Más mesekezdés szerint a favágó megözvegyül, új feleséget hoz a házhoz. A mostohaanya azonban nem bírja elviselni férje gyermekeit. Addig gyözködi férjét, amíg az, szomorú szívvel ugyan, de eldönti, hogy megszabadul gyermekeitől. Az erdőbe viszi, és a sűrűben magukra hagyja őket. A gyermekek nem találják meg a hazavezető utat, rájuk sötétedik. Jancsi egy fára mászik, hogy körülnézzen, s valóban lámpavilágot pillant meg. Ahová elérnek, az a gonosz boszorkány háza, aki Jancsit azonnal ketreche zárja, hogy felhízlalja s elfogyassza. Jancsinak a rácson kidugott ujján naponta követi gyarapodását. S amikor tényleg kövérré hízik, úgy dönt, hogy most már finom falatok telnek ki belőle. Ám Jancsi leleményes, átlát a boszorkány gonosz szándékán, s arra kéri a vén szipityót, hogy mutassa meg neki, hogy kell a bevető lapátra ülni – és a felhevített kemencébe veti a boszorkányt. Azaz, a mese törvénye szerint, a jó győz, a szegény ember kisebbik fia győzedelmeskedik, a gonosz pedig elnyeri méltó jutalmát.

Kérdés: a szülők valóban szabadulni akartak Jancsitól és Juliskától? Szülők részéről nehéz ilyen gonosz szándékot feltételezni. De még az erdőben magányosan élő, öreg asszonyról is. Pedig a mese – abban a formában, amit ti is ismerhettek – ezt állítja.

Egyik orosz mesekutató, Vladimir Propp (1895–1970) *A varázsmese történeti gyökerei* című könyvében leírja, majd ennek nyomán Edward Vajda azt javasolja, hogy elfelejtődött rítus eltorzult emlékét fedezzük fel benne. Miről is van tehát szó ebben a történetben? Arról, hogy gyermekek felserdülnek, eljön az idő, amikor be

kell avatni őket a törzs titkos tudásába, felnőtté kell ütni őket. A családban az apa az, akinek feladata az avatásról gondoskodni. Az avatás helyszíne az erdő, ahol a gyermekeket az avatást végző, idős, bölcs személynek kell átadni. Itt rendre megtanulják mindazt, amit az élelem szerzéséről és készítéséről, a növényekről, az állatokról és az égitestekről, a szellemekről, az ősről, a tűzről és a vízről, az évszakok változásáról, a betegségekről, a házasságról és a születésről egy felnőttnek tudnia kell, megtanulják az énekeket, a mítoszokat, a táncokat. S ugyanitt különböző, testüket igénybe vevő fizikai próbáknak vetik alá őket (éhezés, virrasztás, fájdalom, hőség és hideg elviselése). Nos, ez a beavató személy volt eredetileg a boszorkány, akinek szerepköre és alakja eltorzult a mesében; a törzsi titkos tudás tudója gonosz lényvé változott. Így az is érthetővé válik, hogy semmiképpen nem akarta sem elpusztítani, sem elfogyasztani Jancsit. A beavatott fiatalok testén vágással (körülmetélés, ujjperc levágása), égetéssel jelet hagytak, hogy visszatérve a törzs világába büszkén mutathassák a heget, mint a beavatás bizonyítékát. S hogy a történet teljesen kerek legyen: a szülők türelmetlenül várták haza felnőtté avatott gyermekeiket.

Olvassunk bele a mesekutató értelmezésébe: „A szertartást mindig erdő vagy bozótos mélyén végezték, szigorú titokban. A szertartás testi fenyítésekéből és kínzásokból állt (az ujjak levágása, néhány fog kihúzása stb.). Az időleges halál másik formája abban fejeződött ki, hogy a fiút szimbolikusan elégették, megfőzték, megsütötték, darabokra szaggatták, majd ismét feltámasztották. A feltámasztott új nevet kapott, bőrére bélyeget vagy a lezajlott szertartás más jeleit vészték. A fiúnak hosszabb-rövidebb ideig tartó, általában igen szigorú oktatásban volt része.” (V. Propp)

A mesét a *Grimm fivérek* feldolgozásából ismerjük, akik 1812-ben közölték először. A nemzetközi mesekatalógus az AaTh 327A típuszám alatt tartja számon. Variánsai a Balti-tenger vidékén elterjedtebbek. A magyar mesekutatás már a 19. század közepén megtalálta Székelyföldön, a 20. század elején (az irodalmi és ponyvai feldolgozások hatására) a magyar nyelvterület minden vidékén felbukkant. Közel áll hozzá az a meseváltozat, amelyben az erdőben eltévedt gyermeket a medve

lecsalogatja a fáról, hazaviszi, hogy feleségével finom falatokat süttessen belőle. A gyermek túljár a medve-asszony eszén, kemencébe veti, s a medveembert is kegyetlenül megrézfálja. És van egy másik mese is, amely közeli kapcsolatban áll Jancsi és Juliska történetével: a *Hüvelyk Matyi*. A szegény favágó és felesége szabadulni akar a hét éhes szájtól. Az erdőbe viszik gyermekeiket, hogy azok gazdag, de fukar nagybátyjukhoz, a szén-

A meséből *Engelbert Humperdinck* meseoperát komponált, ezt először 1893-ban adták elő Weimarban. Diafilm, klasszikus rajzfilm, mesefilm, 2011-ben 3D technikájú rajzfilm készült belőle. A történethez több neves művész készített illusztrációt. *Adrian Ludwig Richter* német festő az 1850-es évek közepén romantikus rajzokat készített a boszorkány mézeskalács házikójáról. A mézeskalácsból készült ház, kerítés, erdő napjainkig

Keszeg Ágnes illusztrációja

égetőhöz szegődjenek. A magukra hagyott gyermekek azonban a gonosz óriás házába tévednek. Éjszaka az óriás el akarja pusztítani a jövevényeket. Azonban, mivel a leleményes Hüvelyk Matyi a gyermekek sípkáját kicserélte, saját gyermekeit öli meg. Hüvelyk Matyi hazavezeti testvéreit.

uralja a meseábrázolásokat, és a pogácsakészítésnek is népszerű figurái ezek. *Arthur Rackmann* angol könyvillusztrátor 1900-ban fekete-fehér, drámai hangulatú képeket készített a Grimm testvérek meséjéhez. Az egyik utóbbi magyar kiadást *Agócs Irisz* illusztrálta.

Kommunistaellenesség a keleti blokkban

A poznańi munkásfelkelés, 1956. június 28.

A kommunista pártok hatalomra kerülését és diktatúrájuk kiépülését nem mindenki nézte jó szemmel. Sokan abban reménykedtek, hogy jönnek majd az amerikaiak és a nyugatiak, s felszabadítják őket. Amikor a

Corvin-köz: az 1956-os forradalom felkelőinek egyik legfontosabb ellenállási pontja

kommunisták hozzáláttak a társadalom, a gazdasági és a politikai élet teljes átalakításához, az államosításhoz, többen megpróbáltak ellenállni. A legtöbb ellenálló a kommunisták politikai ellenfelei és a kollektivizálással sújtott parasztok közül került ki. Romániában az 1940-es évek végén, az 1950-es évek elején ellenálló csoportok alakultak, például Fogaras környékén, Vranceában, Bukovinában, Erdély egyes vidékein. Az általában néhány tucat tagot számláló ellenállók fegyvert szereztek, és a hegyekbe vonulva szervezték meg kommunistaellenes harcukat. Néha lecsaptak a hatalom helyi képviselőire (kollektív-elnökök, kommunista párttitkárok).

A hatalom a hadsereg és a rendőrség bevetésével próbálkozott ellenük. Gyakran valóságos kis háborúk, tűzpárbajok alakult ki a katonaság és az ellenállók között. A helybeliek, akiktől az új hatalom elvette a földet, erdőket, az esetek többségében titokban támogatták, segítettek az ellenállókat. Arra is akadt viszont példa, hogy a Szekuritáté saját embereit építette be az ellenállók közé, akiket így idővel lebuktattak. A hatvanas évek elejére sikerült felszámolni ezt a fajta ellenállási formát, az utolsó fegyvereseket is elfogták vagy likvidálták. Arra is volt példa (például Kovászna megyében), hogy egyes falvak lakosai valósággal fellázdak a kollektivizálást erőltető új hatalom ellen. Máshol megtagadták, vagy szándékosan akadályozták (bojkottálták) a termények beszolgáltatását.

Kelet-Németországban a rossz munkakörülmények miatt a berlini munkásság lázadt fel. A lázadást végül leverték. Aztán a lengyeleken és a magyarokon volt a sor. 1956-ban Lengyelország több városában nagyméretű kommunista- és szovjetellenes tüntetés zajlott le. A kommunista párt diktatúráját megelégedő magyarok 1956 októberében fellázdak a diktatúra ellen. Kezdetben reformokat, változtatásokat kértek, aztán a kommunista diktatúra felszámolását, a vallásszabadságot, a többpártrendszer visszaállítását is célul tűzték ki. Miután a magyar belügy emberei és a szovjet csapatok tüzet nyitottak a tüntetőkre, a tüntetések hamarosan utcai harcokká alakultak. A magyar forradalom élére a kommunista múlttal rendelkező, reformpárti Nagy Imre került. A győztes magyar forradalmi kormány számos reformot vezetett be, és kijelentette, hogy Magyarország kilép a szocialista országokat tömörítő Varsói Szerződésből. Ennek hatására a Szovjetunió újabb beavatkozásra szánta el

magát. 1956 novemberében a túlerőben lévő szovjetek felszámolták a magyar forradalmat. Nagy Imre fogságba került, néhány évig a Bukarest melletti Snagovon volt házi őrizetben, majd visszahozták Magyarországra, ahol kivégezték. Magyarország élére Kádár János került. Az új magyar vezetés keményen megtorolta a felkelést, sok embert kivégeztek.

Az erdélyi magyarság nagy érdeklődéssel és együttérzéssel követte a magyarországi eseményeket. Több egyetemista és diák nyíltan kifejezte rokonszenvét a magyarországi forradalmárok iránt. Az erdélyi magyarság többsége ugyanakkor óvatos maradt, tartottak attól, hogy a román kommunista párt megvonja tőlük az amúgy sem túl széles jogköröket. A román pártvezetés, hogy elkerüljön egy, az 1956-oshoz hasonló helyi felkelést, nagyfokú letartóztatási hullámot indított, amely során nagyon sok magyar nemzetiségű személyt is börtönbe jutattak.

1968-ban a cseheken volt a sor. Prágában az emberek szabadságjogokért és reformokért tüntettek. A cseh (akkor még csehszlovák) megmozdulást is a szovjet tankok verték le. Romániában ebben az időszakban két, a kommunista vezetés elleni nagyobb tüntetést kell kiemelnünk. 1977-ben a Zsil-völgyi bányászok, 1987-ben pedig a brassói munkások lázadtak fel a kommunista

Nagy Imre a bíróság előtt

vezetés ellen. A román pártvezetés (lényegében Nicolae Ceaușescu) mindkét esetben tárgyalásokkal oldotta meg a helyzetet, de az indulatok lecsillapodása után mindig letartóztatta a tüntetések vezéralakjait.

A kommunistaellenes tüntetések, megmozdulások sorozata világosan jelzi, hogy sok országban a kommunista pártok hatalmát gyakran fegyverrel tartották fenn. Az emberek többsége pedig számos esetben ha nem is a teljes változást, de reformokat, változtatásokat mindenképpen igényelte.

Prága, 1968

A szendvicsevés művészete

Manapság bármerre nézel, azt látod, a többség nagyon jól tudja a mit és a hogyan, megmondanak, parancsolnak, eldöntenek, kioktatnak. Első látásra azt hiszed ezekről az emberekről, hogy sínen vannak, biztosak a dolgukban, és felszakad a sóhaj, bárcsak én is le tudnám vetközni a félelmemet, szorongásomat, bizonytalanságomat. Aztán, ha jobban megismerkedünk velük, látjuk, ők is emberből vannak, az ő világuk is összeomolhat, ha nem sikerül a vizsgájuk, elhagyja a szerelmük, meghal valaki nagyon szeretettjük, csalódnak a világban. Tehát még ezek a látszólag nagyon sikeres emberek sem adhatnak biztos receptet a kezünkbe. De akkor ki adhat? Ki mondhatja meg, mi a teendő? Mi a jó és mi a rossz? Merre menjünk, hogyan döntsünk? Ezt senki nem mondhatja meg sem nektek, sem nekem. Mert senki nem élhet senki helyett. Mindenkinek magának kell begyűjtenie mind a pofonokat, mind a csókokat. Ahány ember, annyi élet.

Ezért én is csak magamról mesélhetek nektek, és csak azt mondhatom el, hogy nekem mi segít élni, miért van az, hogy gyakran tudok boldog lenni, kacagni, hülyéskedni, örvendezni, még olyankor is, amikor a fél világ szerint ezt nem kellene vagy illene tennem. Merek olyan dolgokat csinálni, amiket egyesek már gyerekeskedésnek vagy örült dolognak néznek. A télen kifestettem temperával, színes, miniatűr képekkel egy hatalmas képrámát. Részt is vettem vele egy kiállításon, ahol kiállítottuk a keretet: üresen, kép nélkül. Felőlem gondolhattak az emberek, amit akartak, tetszett a képkeret, de még ennél is jobban tetszett a megfestése.

Amikor pedig nagyon a béka feneké alatt vagyok, azt mondom magamnak: nyugi, ez is elmúlik. És valóban, eddig még mindig elmúlt, mert ilyen az idő természete, amikor úgy érezzük, rosszul megy sorunk, múlik, amikor pedig jól megy sorunk, telik. De újabban a boldogabb, felhőtlenebb időszakokban is emlékeztetem magam: ez is elmúlik. Akkor meg hogyan tudok örülni? Nem rontja-e

el örömet az elmúlás tudatából fakadó szomorúság? Ha hiszitek, ha nem, nem rontja el, sőt, meghatványozza. Mert ez a kis „nyugi, ez is elmúlik” figyelmeztetés arra irányítja figyelmemet, ami abban a pillanatban történik velem, bennem.

Hogy jobban megértsétek, felteszek egy kérdést: hányszor ettétek meg úgy a szendvicseteket, hogy éreztétek végig az ízét? Úgy saccolom, bizonyára ritkán. Az első, elcsodálkozó pillanat után, hogy de finom ez a szendvics, figyelmünket el is rabolják nyargalászó gondolataink. Már csak falunk, de fittyet hányunk arra az öröme, amit a szendvics íze szerez nekünk. Már a Szidi szoknyáján, a Peti új bicaján, a tegnapi veszekedésen vagy a holnap vizsgán, nyaraláson jár az eszünk. Pedig

ha a szendvics ízénél maradnánk, akkor örülnénk minden falatnak, tudnánk, most esszük ezt, most finom, most van a most. Aztán elfogy, aztán holnap lesz, de ami történik, az mindig éppen most van, ebben a pillanatban, ettől válik még értékesebbé. És nem baj, hogy gyűlnek mögénk a holnapok, hogy nem tudjuk megállítani ezt a percet, vagy előrehozni egy elképzelt jövőbeli remek helyzetet. Hiszen soha nem tudhatjuk, mit hoz a következő perc. És ha van kaland, amiért megéri örülni annak, ami most

van, akkor az talán éppen ez az: egyszeri és megismételhetetlen csoda életed minden pillanata, ez is, amikor ezt a mondatot olvasod.

Ahányszor úgy érzed, az élet nem szeret téged, ez csak azért van, mert – a szendvicsevésnél maradva – evés közben elfelejtetted, mit (t)eszél, és a Kitudjami Gondolatok Országában csavarogsz. Nézz körül most (és a most mindig pont akkor van, amikor eszedbe jut, hogy éppen most van a most) az életedben, a családotban, az osztályodban, emeld fel most a szemed és keresd a társaid tekintetét. Figyelj egy kicsit arra, amit ott legbelül érzel: mert ez vagy te, ez a kincs, ez a csoda, ez a világnak nekivágó, két lábon járó szeretetbatyu, mindazzal együtt, amit ez a pillanat hoz magával.

Keszeg Ágnes illusztrációja

Hajóvonták találkozása

A Temesvár és Nagybécskere közti Béga-csatorna tervrajza, 1755

Mióta az emberi közösségek kinőtték saját közvetlen környezetüket, és munkájukhoz, élelmezésükhöz, lakásukhoz, szórakozásukhoz más vidékek nyersanyagaira, áruira volt szükség, azóta ezek szállítása kiemelkedő jelentőségű. Még akkor is, ha sok száz évvel ezelőtt sokkal kevesebb árut indítottak útnak, mint manapság.

Bár valamit – például néhány száz kilogramm búzát, vagy pár száz vég gyapjúszövetet – egyik helyről a másikra eljuttatni a legkézenfekvőbbben szárazföldön, a megfelelő úthálózat segítségével lehet, az emberek hamar felfedezték, hogy ahol erre lehetőség adódik, a vízi szállítás sokkal előnyösebb. Hiszen a szárazföldi szállítás legelterjedtebb eszköze, a gőzüzemű vasút, majd a gépjárművek feltalálása előtt, az igásállatok – például: ló, ökör – vontatta szekér volt, és egy-egy hajórakomány egy szekér terhelhetőségének a sokszorosát jelentette.

Persze, a vízi szállításnak voltak óhatatlan korlátai is. Először is szükség volt rá, hogy a település, ahová az árut küldték, egy folyó mellett vagy közelében helyezkedjék el. Emellett a folyónak alkalmasnak kellett lennie a hajózásra is. A sekély, lapos, köves medrű, szűk folyóvizeken nem indulhatnak útnak hajók, mert vagy megfeneklenek, vagy hamar hajótörést szenvednek. Viszont ha egy város, ahova máshonnan rendszeresen árut küldtek, hajózható folyó mellett feküdt, akkor sokszor olyan vidékekről is vízen küldték az árut, ahol nem volt hajózható folyó. A szekéren szállított, hatalmas mennyiségű termékeket szinte mindig megérte egy alkalmas helyen hajóra rakni, és úgy folytatni az utat. Sok helyen azért nőttek nagyra amúgy nem túl jelentős települések, mert a szárazföldön érkező árut ott rakták át vízi szállítóeszközökre.

Különleges esetet jelentett a fa szállítása, erre sekélyebb, gyors folyású hegyi folyók is alkalmasnak bizonyultak. A kivágott rönköket összekötve vízre tették és lejjebb kifog-

ták, gyakran tutajt építettek, és a fát kísérő tutajosok ezen töltötték az időt a célba érkezésig. Az is előfordult, hogy a fából hevenyészett hajót építettek, ami akár még árut is szállíthatott, de a célban ezt darbjaira szedték és eladták.

A régi hajók persze többnyire kisebbek voltak a maiaknál, fenekük is laposabb volt, így gyakran olyan folyókon is haladhattak,

ahol ma már nincs teherszállítás. Mozgatásuk viszont jóval bonyolultabb volt, mint mai, motorral felszerelt utódaiké. Folyásirányban, a forrástól a torkolat felé viszonylag könnyen haladhattak – már amennyiben a folyó sodrása megfelelő sebességet biztosított, és képesek voltak elkerülni a zátonyokat, homokpadokat, sziklás zúgókat. Időnként vitorlát is bonthattak – ez néha még a folyással szemben is segítette őket. De igen gyakran ez sem volt elegendő ahhoz, hogy a teherrel megrakott hajók biztonságban és kellő tempóban tegyék meg az utat. Ebben segíthette őket a vontatás.

Ez nagyon egyszerű megoldás volt, a hajótestre köteleket kötöttek, és ezt a folyó mellett haladó igásállatok vagy emberek húzták, mozgatva ezzel a hajót is. Voltak vidékek, például a Rhone folyó mellett Dél-Franciaországban, ahol egész falvak éltek abból, hogy hajókat vontattak. Mások számára az jelentett megélhetést, hogy igásállatokat tartottak, és ezekkel szerződtek le a folyón haladó hajók vontatására. Mindehhez hozzátartozott a folyómenti terep megfelelő rendezése is. A folyó partján úgynevezett vontató utat alakítottak ki, ezen haladtak a vontató állatok vagy emberek.

Persze, a terep rendezése nemcsak a vontatás megszervezésére kínált lehetőséget, hanem sok helyen a vízi utat is csak így lehetett kialakítani. A folyók veszélyes részeinek szabályozása mellett leginkább csatornákat építettek. Ezek a zsilipek segítségével képesek voltak arra is, hogy vizeket állandó szintre duzzasztva egyébként nem hajózható vízfolyásokat is a szállítás szolgálatába állítsanak. Így alakították ki a 18. században a Béga-csatornát Temesvártól a Tiszáig és a Dunáig. Ezen szállították a Bánság búzáját és egyéb terményeit. Olyan fontos és sikeres volt, hogy még az 1930-as években is forgalmas nemzetközi kikötő működött a városban. Ma azonban a legtöbb ilyen csatorna elsősorban a pihenést szolgálja: akit érdekel, általában motoros bárkát bérelve hajózhatja végig őket.

Teremtő fényjáték

A szín-téren:
KUMI YAMASHITA
Japánban született,
New Yorkban él és alkot

„Nagyon hálás vagyok valahányszor köszönetet mondanak a munkáimért.”

„Nem tudatosan választom meg azokat az anyagokat, amelyekkel dolgozom. Az ötletek jönnek, én meg követem őket. Próbálok a fejemben megjelent gondolatokat, képeket megvalósítani. Van, amikor összejön, van, amikor nem.”

Origami

Ha megnézzük a weboldalát ennek a kicsi, ügyes japán nőnek, megtudhatjuk, hogy nem tucatművésszel van dolgunk – akkor sem, ha a közösségi oldalakon egyre gyakrabban találkozhatunk hasonló típusú, érzékenységu alkotók munkáival. Persze, az ő stúdióját is hamar megtalálhatjuk ilyen helyeken, de nem ez a lényeg. Kumi az Egyesült Királyságban, majd az Egyesült Államokban is tanult, bemutatta munkáit Törökországban, Kínában, Mexikóban, 1997 óta rendszeresen jelen van a világ fontosabb művészeti központjaiban. Hétköznapi anyagokhoz nyúl, papírt, cérnát, fát, szöveget használ. Néhány munkájában tárgyakat világít meg bizonyos szögből, a fény-árnyék okozta végeredmény pedig egyszerűen varázslatos. Ismerős, ugye? Vagy szöveget köt össze cérnával, míg a hálóból alakzat vagy portré lesz.

A Fény és Árnyék sorozatból az Origami című az egyik kedvencem. Színes, négyzet alakú papírok gyűrődnek baloldalon, olyanformán, hogy a jobb oldalról vetített fény arcprofilokat hoz létre. Kedves, kockafejű embereket. A lényegét szimbolizálja, hogy valami összeköt bennünket, egyek vagyunk, egyazon forrásból táplálkozunk, mégis különbözünk – vallja egyik interjújában. Egyszerűen gyönyörűnek találja a fényt, az árnyékokat, azért dolgozik velük. Egyformán fontosak, hangsúlyosak munkáiban. Legyen ott, ugyanabban a „yin és yang”-ot megidéző helyzetben és térben az örökkévaló, a súly és a múlandó, a súlytalanság, mint szimbólum.

Origami (részlet)

„Árnyéket formázok fényvel, néha fényt árnyékkal. Fogom a tárgyat, megmunkálom, és valamilyen szögből megvilágítom, így a mű az anyag és az anyagtalan összefonódásának a végjéte.”

A 2009-es, Akari címűben egy hajlított falemezt farag meg úgy, hogy az alulról jövő fény egymás felé forduló gyermeket meg egy anyát hoz létre. Mintha egy mágikus szőnyegen ülénének.

A 2005-ös Sunny Days and Starry Nights (Napsütéses napok és csillagos éjszakák) a művész egy nagyméretű munkája. Egyik interjújában beszél is róla, mint fontosabb művét emlegeti, amelyhez igencsak ragaszkodik. Egy nagy, koromfekete égboltot formázó, sötét lepedő fedi be a mennyezetet. A világ összes országának lobogója varródik egybe úgy, hogy az égi szimbólumok megmaradnak az előtérben, míg a többi jel elsötétül és beleolvad a háttérrel képező mezőbe.

City View

A 2003-as, *City View* című munkában az alumínium számok árnyai egy női figurát képeznek, amint a korlátba kapaszkodva a messzeségbe bámul. Ez egy japán toronyépület falán látható.

A *Konstelláció (Csillagkép)* című sorozat is filozofikus mű: három egyszerű anyag kapcsolatából születendő portré-sorozat. Adott a fehérre festett fatábla, sok-sok fém szög és egyetlen hosszú szál, közönséges cérna. Ezeket kombinálja, varázsolja össze fáradtságos, kitartó munkával az alkotó.

Sunny Days and Starry Nights

Konstelláció (Csillagkép)

Legtöbb műve könnyen szállítható, kisméretű. Ez is a koncepció része, nem véletlen. A kis helyen is elférő tárgyakhoz ragaszkodik leginkább, azt mondja, és irigylit a zenészeket – egyébként muzsikál is –, akik betöltik a teret gyönyörű hangokkal, majd távozásuk után üresen hagyják azt.

Sokat alkot, keveset beszél. Meghúzódik művei árnyékában.

Akari

Magyar festők lovai

Fehér ló áldozat Feszty Árpád *A magyarok bejövetele* című ópusztaszeri körképén (1892-94, részlet)

Csontváry Kosztka Tivadar utolsó befejezett műve a *Sétalovaglás a tengerparton* (1909)

A népének új hazát szerző Árpád vezér fehér lován méltóságteljesen ülve fogadja a szlávok hódolatát (Munkácsy Mihály: *Honfoglalás*, 1893, részlet)

Kernstock Károly lovakat és atlétatermetű, meztelen lovasokat ábrázoló képe a magyar avantgárd szép alkotása (*Lovasok a vízparton*, 1911)

Kisfaludy Károly romantikus festményén Szent László a Szög nevű paripáján vágat a leányrabló kun harcos után (László herceg a cserhalmi ütközetben, 1826-30)

A múlt század híres lovainak portréit kiváló anatómiai tudással megfestő Konrád Ignácot a lovak legjobb festőjeként tartják számon (*Bohém*, 1943)

Gyönyörű társaink: a lovak

Lovaink rókaméretű ősének – a hajnalkor kb. 60 millió éve élt lovának – két mellső lábán négy-négy, a hátsókon három-három ujj volt

Ma élő szépséges lovaink körülbelül egymillió évvel ezelőtt jelentek meg: előbb Ázsiában és Dél-Afrikában, majd Európában

Száz évvel ezelőtt a nagyvárosok utcáin még lovas bérkocsi (fiaker, konflis), ló vontatta omnibusz vagy lóvasút szállította az utasokat

Lovak a mitológiában

A bátorságot, szépséget és erőt megtestesítő lovak alig fél méter magas őse a hajnalkorban jelent meg a Földön, és hosszú évmilliók teltek el napjaink gyönyörű paripáinak megszületéséig. A 6-7000 évvel ezelőtt megszelídített lovak évezredek át társaink voltak: igás- és málháslovak segítettek a földművelésben, teherszállításban, hátslovakat nyergeltek fel a hosszú útra vagy harcra indulók.

Minden korban különleges szerepet töltöttek be életünkben, és kiemelt helyet kaptak az ókori népek hitvilágában, mondáiban is. A görög mitológiában lovak repítették Poszei-

dón tengeristen kocsiját, lovaskocsiján járta égi útját Apollón napisten, és a költői ihlet jelképévé vált Pégaszosz, a mitológia szárnyas lova.

Egy iszlám monda szerint az első arab telivéreket Allah teremtette a déli szélből, de tartották úgy is, hogy Gábiel arkangyal formálta őket forgószél által felkavart porból és víz-cseppekből.

Odin, a skandináv mitológia főistene és Wotan, az alvilág germán istene egyaránt nyolclábú lovon lovagolt, a gyakran ló alakban ábrázolt Epona ('nagy kanca') volt a gallok egyik legnépszerűbb istennője, és totemállatként tisztelték a fehér lovat a Brit-szigetek őslakói.

A görög monda szerint a lovat Poszeidón, a tengerek istene teremtette meg a tenger hullámaiból

A csillagos égen kétlovas kocsiján járó Szeléné holdistennő Éosz hajnalistennő társaságában (19. századi metszet)

A kelta mitológiában Rhiannon tündérkirálynő volt a Hold, a költői ihlet, a lovászok és a lovas katonák istennője

Odin skandináv főisten nyolclábú lova, Sleipnir hátán utazott az égi, földi és földalatti világok között (18. századi izlandi kézirat illusztrációja)

Az Oxford közelében, a Fehér ló völgyében látható hatalmas (120 m hosszú) lóalakot 2-3000 évvel ezelőtt faragták a domboldal mészko sziklájába

Az iszlám monda szerint Mohamed próféta az al-Buraq („villám”) nevű csodálatos paripán utazott a mennyországba (illusztráció, 1540 körül)

A bibliai Illés próféta lóvontatta tüzes szekéren hagyta el a földi világot (14. századi orosz ikon)

Lovakról a Jelenések Könyvében is olvashatunk: pusztulást hoznak a világra az Apokalipszis lovasai, és fehér lovon jelenik majd meg Krisztus az utolsó ítélet napján (Albrecht Dürer: Az Apokalipszis négy lovasa, 1497)

A lovak kizárólag békés felhasználásának korszaka Kr. e. 2500 táján, az első harci szekerek megjelenésekor ért véget (sumer harci szekér Úr városából, Kr.e. 2500 k.)

A történelem leghíresebb paripái

Lovak nélkül nem születhettek volna meg az ókor és a középkor hatalmas birodalmi, a krónikák több híres hadvezér lovának emlékét is megőrizték. Egy perzsa monda szerint a mesésen gazdag Dáriusnak lova szerezte meg a királyságot azzal, hogy a királyválasztás napjának hajnalán elsőként nyerített, Julius Caesart pedig – a hagyomány szerint – lova, Genitor („apamén”) figyelmeztette az ellene készülő merényletre.

A történetírók beszámoltak a Caligula („csizmácska”) melléknevű Caius Caesar római császár Incitatus nevű

lováról is, amelynek a kissé őrült uralkodó palotát adományozott (személyzettel), hogy „vendégeit” méltó módon fogadhasssa. Konzullá vagy szenátorra is kinevezte volna, ha Róma tekintélyes polgárai idejében meg nem akadályozzák ebbéli szándékában...

A világtörténelem leghíresebb lova, Bukephalosz („ökörféjű”), III. Alexandrosz (Nagy Sándor) makedón király harci ménje, többször is megmentette gazdája életét, emlékére a világhódító uralkodó várost is alapított Bukephalia néven.

Balamér volt Attila hun vezér hűséges társa, Szent László királyunk pedig Szög nevű lován vágatott a csatákba.

Caligula császár kedvenc lova, Incitatus hivatalos volt a császári lakomákra is, ahol arany tából fogyaszthatta a zabot (Victor Jean Adam metszete, 19. sz.)

Alexandrosz 12 éves volt, amikor megszelídítette a betörhetetlennek tartott Bukephaloszt (François Schommer: Bukephalosz megszelídítése, 19. század)

A középkori lovagok békeidőben lovagi tornákon gyakorolták a bajvívást Európa várudvaraiban (lovagi torna egy 15. századi kézirat-gyűjteményben)

A fehér ló mondája a Képes Krónikában (a miniatúra valószínűleg Nagy Lajos király udvari festője, Hertul fia Miklós munkája, 1360 körül)

A leányrabló kunnal birkózó Szent László lovagkirályunk és Szög nevű fehér lova (iniciálé a Képes Krónikában)

Lovas nemzet vagyunk

A lovaknak a kezdetektől fontos szerep jutott történelmünkben és hitvilágunkban. Táltos paripa segíti népmeséink hőseit, lóháton repülnek a természetfeletti erejű táltosok. Nomád őseink szent állatnak tekintették a fehér lovat, és az elhunyt harcosok mellé temették lovaikat, hogy segítők legyenek a túlvilágon. Honfoglaló eleink, a monda szerint, a Szvatopluk morva fejedelemnek ajándékozott, ékesen felszerszámozott lóért kapták cserébe (és kisebb harcok árán) Panónia földjét, fűvét és vizét.

Ezer évvel ezelőtt egész Európa fejet hajtott a magyar lovasok előtt,

később pedig – Mátyás király korától a II. világháborúig – a huszárok szereztek világszerte elismerést nemzetünknek. Szép egyenruhájuk és fegyverzetük a 18. században más európai országokban is elterjedt, még nevüket is átvették.

A lóval kapcsolatos szókincsünk természetesen rendkívül gazdag, kétszáznál több szavunk van csak színük és jegyeik (tarka, fakó, pej, kesely, deres, hóka stb.) megkülönböztetésére. Arról nem is beszélve, hogy „lóvá tesszük” azt, akit becsapunk, „magas lovon ül” az öntelt ember, „rossz lóra tesz” a vesztes ügyet pártoló, „átesik a ló másik oldalára”, aki az ellenkezőjét teszi (mondja) mint korábban...

A lovukkal szinte egyggyé vált ósmagyar harcosok félelmetes fegyvere az íj és a nyíl volt

A honfoglaló magyarok vezérei, később az uralkodóink fehér lovon jelentek meg (László Gyula: Álmos vezér totemállatunkkal, a turulmadárral)

A huszárok az 1848–49-es szabadságharc csatáiban is bizonyosságot tettek bátorságukról (Borsos József: Huszár, 1849)

Kincsem, az 1870-es évek világhírű magyar „csodakancája” 54 versenyen indult, és sohasem veszített

A közelmúltban felfedezett dél-franciaországi Chauvet-barlang falára 25-30 000 évvel ezelőtt festették gyönyörű lovaikat az ősköri művészek

A franciaországi Lascaux-barlang falára 16 000 éve festett mintegy 600 állatnak több mint a fele ló

A Csin Si Huang kínai császár sírjából előkerült agyaghadzsereg szobrain a lovak ábrázolásának tökéletességét csodálhatjuk meg

A reneszánsz kori loábrázolások tökéletes anatómiai ismeretekről tesznek bizonyosságot (Leonardo da Vinci *Anghiari csata* című, megsemmisült falfestményének vázlata, 1511)

Lovak a képzőművészetben

A ló alakja korábban jelent meg a művészetben, mint az emberé: a 25-30 000 évvel ezelőtt festett kőkori barlangképeken, sziklarajzokon is ott látható.

Csodálatos lovas ábrázolásokat hagytak ránk az ókor híres lótenyésztő népei: a görögök, a rómaiak, az egyiptomiak, és ősi sírokban feltárt leletek tanúsítják, hogy a nomád népek életében különleges szerep jutott a lovaknak. Kínában az 1970-es években tárták fel a legelső kínai császár, Csin Si Huang sírját, amelyben több ezer agyagkatona és félezer ló életnagyságú agyagszobra őrzi több mint 2000 éve az

államalapító uralkodó álmát.

Az ókori görögök az athéni Parthenón frízeire faragtak erőt sugárzó lovasokat, a reneszánsz korában Leonardo, Michelangelo, Dürer festettek gyönyörű lovas képeket. A középkor művészi alkotásai a kódexek lovakat ábrázoló szép miniatúrái. A szépséget és szabadságot is jelképező ló napjainkig a szobrászok és festők kedvelt témája maradt. Megfestették a 20. század legnagyobbjai is, Marc Chagalltól Salvador Dalin át Pablo Picassóig. Büszkék lehetünk arra, hogy a perzsa sah a magyar Csergezán Pál személyében találta meg a világ legjobb ló-festő művészt, akit érdemesnek tartott paripáinak megörökítésére.

A 18. század angol főurai a leghíresebb festőkkel örökölték meg versenylovaikat (Georg Stubbs: *Folyóparti táj kancákkal és csikóval*, 1763-68)

Benczúr Gyula, Vágó Pál, Konrád Ignác és mások mellett fontos helyet foglal el a lovakat hitelesen megörökítő magyar festők között Csergezán Pál (*Világ bajnok*)

Pablo Picasso újklasszicista korszakának szép alkotása a mitológiai témájú és majdnem élethűen megrajzolt *Faun lóval és madárral* (1936)

Cimbi naplója

Sziasztok!

Kicsit nehéz hejzetbe juttam met a magyar tanárnő megint megláta a levelemet és aszonta, hogy a suliról vagy jot írjak vagy semit. Hát akor már írom is: SEMIT! Azétt haragutt meg met neki a kémia tanárnéni jó barátja és sajnálta, hogy aztot írtam róla, hogy amikor megpuszilt, aszittem meduza mászot az arcomra. Úgy, hogy ezuttal is bocsánatot kérek és kijavítom, hogy aszittem nem is meduza mászot az arcomon, hanem egy tányér kocsonyába eset az arcom.

Már vagy 2 hónapja járunk iskolába de sehogy se jön egy megfázás, pedig a multkor még a krétát is megettük. Nagyon rossz volt, asztot monták, attól lehet lázat kapni, de sajnós nem lett semi bajunk, csak a hasam fájdult meg, met megcementeződöt a vizelet. A doktor bácsi felirt valami vitaminokat, de nem adot igazolást. Bezeg az ikrek azok mindig lóghatnak. Az új ikrekről van szó, idéntől jötek a zosztájunkba. Persze jötek met buktak. Ojan egyformák, hogy a nevük is egyforma: Béla. A kisebbiket úgy hívják Vékony Béla, a nagyot, a kövérebet Vastag Béla. A zapukájuk sajnós egyik szemére nem lát, ő Vak Béla. Smég a zosztályunkba van Vas Béla, úgy hogy mindját több a Béla, mind a Nembéla.

Elég rendesek, csak nagyon mocskosok. Állitolog a pap gázmaszkal keresztelte őket. Asztot mondják azétt nem fűrödnek met a koszos gyermekek okosabak. Hát lehet, hogy mások okosabak, de nekik keten együt az ellenörzőjükbe annyi 10es van mind árvaházba szülöértekezlet. Az pedig nem sok.

Szerencsére nekik köszönhetem hogy beválasztotak a diáktanácsba. Végre most már a sok okos 5letemet elmondhatom sa igazgato is meghallhassa. Javasoltam hogy ne járjunk 7-re, hanem 11-re. Ojan hidegek vannak hogy a macskák törnek ketőbe a kanyarba smi megyünk a harmatos fűvös szosztán inekcióznak. El is fogadnák, de akkor nincs ahová beteni a zórákot. Erre javasoltam, hogy a felesleges órákot vegyük ki a zórarendből. Pl. minek angol? Még életembe egy angol se találkoztam, a filmeket írja magyarul vagy levan fordítva. Tehát: felesleges. Vagy a román? Az egész iskolába csak a román tanárnő beszél románul, hát nem könyeb lene, ha ő tanulna meg magyarul snem mi, a 30 gyermek. Tehát: felesleges. Vagy a torna. Naponta 6 órát focizok. Futni, mászni, meni tudok. Sakor még betesznek egy tornaórát, ahol megint focizok. Mondhatom, okos dolog. Tehát ez is felesleges. Folytathatnám a többivel, de majd a decemberi levelemben.

Addig is éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

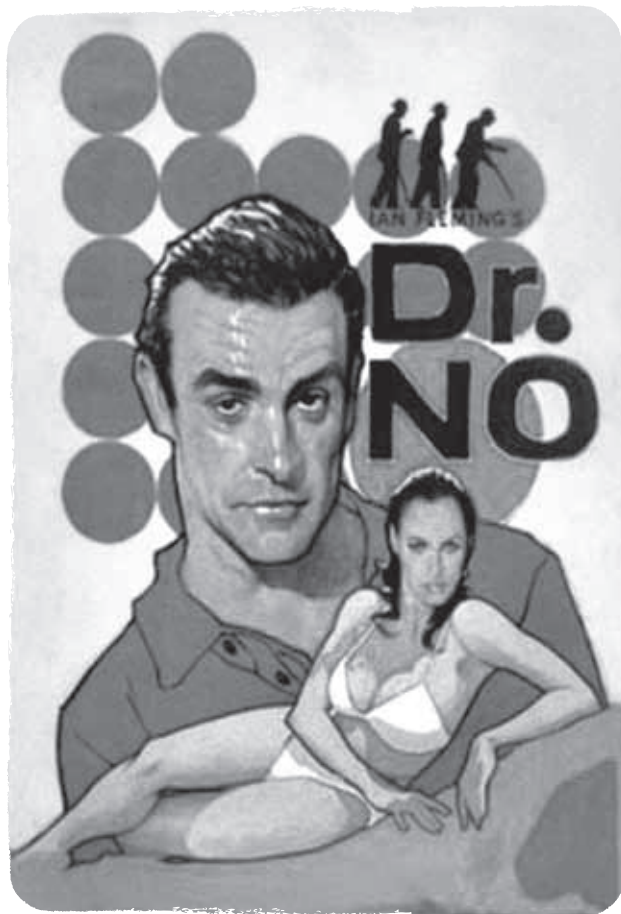
Profi a pályán

Csillag István rajzai

Egy Odüsszeusz sok Odüsszeiában

James Bond: Dr. No – Színes angol akciófilm, 110 perc, 1962
Rendező: Terence Young / **Író:** Ian Fleming / **Szereplők:** Sir Sean Connery (James Bond), Ursula Andress (Honey Ryder), Joseph Wiseman (Dr. No), Jack Lord (Felix Leiter), Bernard Lee (M)

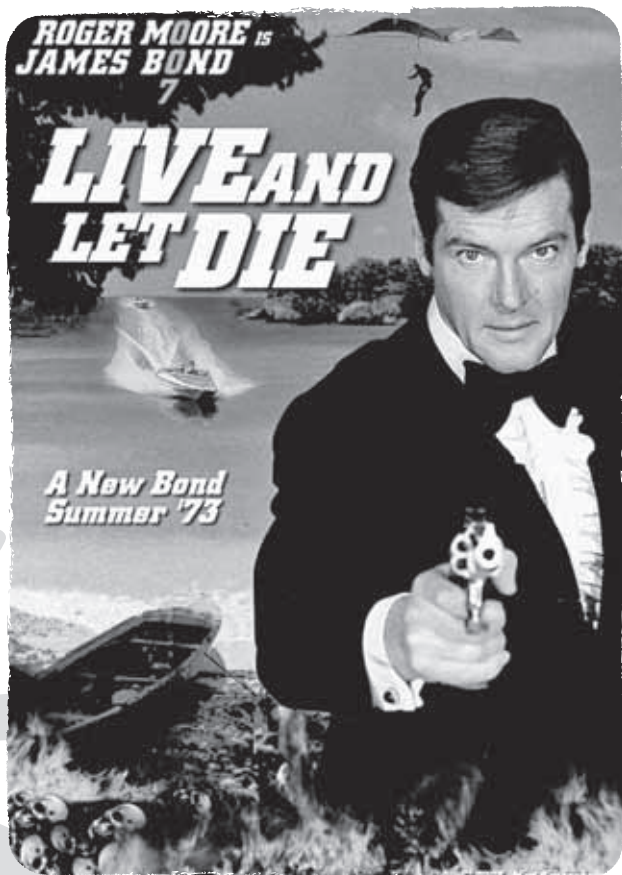
„A nevem Bond. James Bond.” Azt hiszem, kevés olyan, filmet néző ember futkorászik manapság a világon, aki ne ismerné ezt a két rövid mondatot. Felér egy világnézeti ki nyilatkoztatással, vallásos revelációval, politikai doktrínával, bármivel, amit az emberiség története során nagy súllyal kimondtak. És nagyjából azt jelenti, hogy az ember, aki mondja, a legnagyobb hős, a legjobb gondolkodó, harcos, szerető és megoldóember a földkerekségen. Továbbá, a szavak alá nézve, azt is jelenti: a mi kis világunkban olyan, hogy megoldhatatlan probléma nem létezik. Ilyen egyszerűen is el lehet mindezt mondani.

Az idézett mondatokat James Bond mondja el, immár ötven éve, ahányszor csak elének lép a vásznon, a világ leghosszabb, folyamatosan futó filmes „szériájában”. (Szakszóval ezt franchise-nak nevezik, a „sorozat” kifejezés ugyanis nem fedi a „szakvalóságot”. Magyarul egy ideje a

„joglás” vagy „névjoglás” szóval kísérleteznek, de hát hogy néz ki egy szövegben, hogyaszongya: filmes névjoglás – a kutya se értené...) A nagy mozgókép-történet 1962-ben indult, ekkor mutatták be az első James Bond-filmet (a címe *Dr. No*), és ezzel pörgött fel igazán egy Sean Connery nevű, akkoriban még jelentéktelen színész csillagászati karrierje. Huszonkét darab Bond-film készült el az azóta eltelt fél évszázadban, de már sínen van a huszonharmadik is: a *Skyfall* (magyarul *Égszakadás*) című vadiúj Bond-opuszt mostanában mutatják be. A teljes igazsághoz hozzátartozik, hogy a jogilag szigorú értelemben vett huszonkettőn kívül van még egy hamisítvány (az 1967-es *Casino Royale*) meg egy remake (a *Thunderball*, magyarul *Tűzgolyó* című epizódé, *Never Say Never Again*, magyarul *Soha ne mondd, hogy soha* címmel futott).

Persze, a híres szuperhős híres filmjei nem jöhettek volna létre alapanyag nélkül. Ez esetben az alapanyagot a ponyvairodalom szolgáltatta. (Megjegyzés: a ponyvairodalom szót egyáltalán nem lenező értelemben használom, helyel-közzel húsz éve az kap lenező pillantásokat, aki ilyen értelemben nyilatkozik a szórakoztatónak is nevezett irodalomról, illetve annak művelőiről.) Volt egy Ian Lancaster Fleming nevű ember, aki 1908-ban született, kellőképpen vagyonos család fiaként ahhoz, hogy mindenféle luxust és a „felső tízezerre” jellemző vagányságot megengedhessen magának. A többé-kevésbé zaklatott diákevek után Fleming a brit tengerészeti kémelhárításnál kapott állást. Magyarán: a legkézzelfoghatóbb módon belekerült abba a közegbe, világba, életmódba, amelyikből valamivel később James Bond figurája kipattant. Összesen tizennégy Bond-regényt írt. Most akárki megkérdezheti, hogy hát akkor miből készült a huszonkét film sorozatának többi darabja? A válasz rémesen egyszerű. A hatalmas kasszasiker arra készítette az illetékes döntéshozókat, hogy Fleming halála után más írókat kérjenek fel a feladatra, köztük például Kingsley Amist is. (Megjegyzés: Amis a „dühös fiatal emberek” fedőnevű brit írónemzedék jeles tagja volt az 1950-es években, többek között a *Szerencsés flótás* című regény szerzője, vagyis egyáltalán nem ponyvaregény-író.) A Fleming-regények ma is működnek, annak ellenére, hogy mindenre kínosan figyelő korunkban a főhős macsó mivolta, a szövegekben burjánzó politikai inkorrekttség, a szexközpontúság, a sokak által kritizált idegenellenesség, na és nem utolsósorban az elfogyasz-

Élni és halni hagyni (Live and Let Die) – Színes, angol akciófilm, 121 perc, 1973

Rendező: Guy Hamilton / **Író:** Ian Fleming / **Szereplő(k):** Roger Moore (James Bond), Yaphet Kotto (Mr. Big), Jane Seymour (Solitaire)

tott ital- és dohánymenyiség a könyvtárak zugaiba tolt a Fleming-köteteket. (Megjegyzés: képmutató korban élünk, na.)

Amint az sejthető, a James Bond-filmek nem a történet, a kidolgozott, háromdimenziós, kacifántos lelkivilággal rendelkező figurák, a bonyolult karakterfejlődés miatt váltak közkedveltté, hogy finoman fogalmazzak. Hanem James Bond alakja miatt. (És akkor következzen azoknak a színészeknek a listája, akik az idők során a szuperkém bőrébe bújtak: Sean Connery, George Lazenby, Roger Moore – a kedvencem –, továbbá Timothy Dalton. Pierce Brosnan és újabban Daniel Craig.) Fleming annak idején azt nyilatkozta, hogy „kitaláltam egy unalmas fickót, akivel érdekes dolgok történnek.” Így van ez néha az írókkal: van valami a fejükben, aztán egész más születik belőle. James Bond valójában Superman. Vagy Wolverine. Vagy Spiderman. Vagy akit akartok. A különbség annyi, hogy a Bond-figura a konkrétabb valóságban gyökerezik. Vagyis: nem tud falra mászni

(kötél vagy kézre szerelhető tapadókorong nélkül), nem pattannak ki szuperfémkarmok a kézfejből, és nem is tudja megnézni a nők bugyiját, hacsak le nem hámozza róluk a ruhát. Egy picit tehát könnyebb a vele való azonosulás, mint az „igazi” szuperhősökkel. Olyan ő, mint, mondjuk, Odüsszeusz, aki leleményességére, fegyvereire, ügyességére hagyakozhat csupán, amikor megkísérli a lehetetlent. És a cél? Odüsszeusznak annak idején az volt, hogy hazaérjen. Bondnak szintén az, kicsit metaforikusan. Ha ugyanis a Gonosznak sikerülne elpusztítania a világot (minden epizódban megpróbálkozik vele), James Bond nem tudna hazamenni. Ilyen egyszerű, szinte animációs dimenziójú alapelveken nyugszik a Bond-széria. És mégis működik. Kerek ötven esztendeje. Azt javaslom hát, ünnepeljünk együtt. Nézzünk Bond-filmeket, a régiéket is mennek a mozikban. És olvassunk Fleming-regényeket. Még akkor is, ha ponyva. Vagy talán éppen ezért.

Égszakadás (Skyfall) – Színes, angol-amerikai akciófilm, 140 perc, 2012

Rendező: Sam Mendes / **Író:** Ian Fleming / **Szereplő(k):** Daniel Craig (James Bond), Judi Dench (M), Ralph Fiennes (Gareth Mallory)

A Gyimesekben járva

Vonattal, busszal, autóval, sőt, az elszántabbak számára akár gyalog is megközelíthető az Erdély és Moldva között található Gyimesek, a csángók földje. Csíkszereda irányából kell indulni ehhez.

Hogy miért érdemes odamenni? Elsősorban a tájért. Csodálatos szűk völgyek, meredek domboldalak, hágók, gyorsan szaladó patakok, virágos rétek jellemzik a vidéket. Aztán a falvakért, paraszti házakért és a bennük lakó emberekért, az idevándorolt, „csángált” csángókért, akik magyarul beszélnek. És nem csak beszélnek, hanem énekelnek, zenélnek is. Itt, a Gyimesekben (Gyimesközéplekon) rendezik meg évente a gyimesi táncbort.

A történelem is „hagyott” itt néhány érdekességet. Ilyen például a Rákóczi-várnak nevezett romos maradvány, amelyet Bethlen Gábor építtetett. A vámház Erdély és Moldva érintkezési vonalánál, az ún. „ezeréves” határon található. Újabban a csíksomlyói búcsú alkalmával a zarándokvonat is felmegy Gyimesbükkig, és egyre több turista látogatja a vidéket. A Gyimesbükk központjában található egy hatalmas épület (több mint száz méter hosszú), a vasútállomásé, és méretei nem véletlenek, hiszen egykor a határhoz legközelebbi hasonló épület volt.

A Gyimesekben tett látogatás nem lehet teljes egy Tatros-parti séta nélkül. Ez a folyó azonban – ahogyan több népdal is jelzi – veszélyessé is válhat, főleg a hirtelen lezúduló esőzések esetén:

*Tatros partján nem szabad lefeküdni,
Mert a Tatros gyakran szokott áradni,
Most is olyan szeretőmet vitte el,
Amíg élek, soha nem felejttem el.*

A szerző fotói

Szólások és közmondások

Állva alszik, mint a ló. A szorgalmas embert lehet ezzel is jellemezni, hogy szinte mindig dolgozik, nyugodt pihenésre sincs ideje.

Annyit eszik, mint a ló. A sokat evő, szinte zabáló emberről mondják.

Nagy a feje, búsuljon a ló. Vigasztalólag mondjuk annak a személynek, aki valami miatt búslakodik.

Úgy dolgozik, mint egy ló. Arról az emberről hangzik el, aki erejét megfeszítve, állandóan, szinte megállás nélkül végzi a munkáját, feladatát.

Nem adnám egy vak lóért. Akkor mondjuk, ha egy tárgyhoz, eszközhöz nagyon ragaszkodunk.

Lefagyott a lónak a szarva. Tréfás mondás. Akkor hangzik el, amikor rendkívüli hideg van, de mondhatjuk tréfásan annak, aki a hidegre panaszkodik, noha egyáltalában nincs oka a hideg időjárásra hivatkozni.

Nem lehet egy fenékkal két nyeregben ülni. Annak mondják, aki egyszerre két dolgot is magára vállal, két feladatnak igyekszik megfelelni, de a kívülről kételkedik ennek az elvégzésében.

Ajándék lónak ne nézd a fogát! Akkor szoktuk mondani, ha arra intünk valakit, hogy az ajándékot szépen el kell fogadni, és nem kell bírálgatni

Forrás: Magyar Szólások és Közmondások kézikönyve

Abrakát vivő lónak nem törik fel a háta. • Abrakos csikó könnyen fickándozik. • Ajándék lónak ne nézd a fogát. • Aki a lóval nem bír, a nyeret üti. • A lónak négy lába van, mégis megbotlik. • A lovát keresi, rajta ül. • Azt a lovat ütik, amelyik húz. • Belejött, mint a cigány lova a koplalásba. • Cigánylovon szánt. (=Hazudik) • Csapjunk a lovak közé! • Csikós a kantárhoz, sarlós a kalászhoz. • Egy cölöphöz két lovat ne pányváz. • Elhányta már a csikófogat. (= felnőtt, több esze lehetne) • Embert a szavánál, lovat a zablónál. • Ha ló nincs, szamár is jó. • Herélt lónak csak egy a lába. • Hintós kocsi, kenderhám, nemes ember, szürdalmány. • Kilóg a lóláb. • Könnyű Szentmihály lovát abrak nélkül tartani. • Közös lónak túros a háta. • Ló elli a csikót, de abrak az anyja. • Lóra, ha föl nem szállsz, ne lendítsd a lábad. • Madár a fészkéhez húz, csikó az anyjához húz. • Megadják a módját, mint Páliak a csikóherelésnek. • Minden cigány a maga lovát dicséri. • Nagy a feje, búsuljon a ló. • Rossz lóra tesz. • Többet költ a fakóra, mint érdemi a fara. • Veri, mint szódás a lovát.

Vicces lovak!

Két ló beszélget. Az egyik nagyon panaszkodik fuvaros gazdájára. A goromba, részeg tulajdonos állandóan üti-ve-ri. Erre a másik ló megkérdezi:

- De hát miért tőröd ezt? Írj egy panaszlevelet az állatvédő ligának!
- No, még csak az hiányzik! Ha a gazdám megtudná, hogy tudok írni, ezentúl velem intéztetné az üzleti levelezését is.

Két újjgazdag lovagolni tanul, mert azt hallották, hogy ez most újra sikk. Minden rendben is megy, csak a zablát nem tudják sehogy sem a ló szájába adni.

- Nincs más hátra – dűnyögi az egyik – várunk kell.
- Mire? – kérdi a társa.
- Hogy ez a dög ásitson egyet.

Egy cowboy csipőre tett kézzel áll meg az ivó előtt:

- Hé! – ordítja. – Ki kötötte el a lovamat? Ha öt percen belül nem kerül elő, olyat teszek, amilyent még soha...
- Na, és mit?
- Gyalog indulok haza.

Lovon ül Gazsi, mikor megállítja a rendőr:

- Te Gazsi, honnan van ez a ló?
  - Kérem tisztelettel, ott feküdt a földön. Én csak ki akartam kerülni.
- Megyek előlről: harap. Megyek hátulról: rüg. Gondoltam, majd kitolok vele és átlépek. Már félig sikerült is, amikor hirtelen fölállt ez a dög.

Irodalmi pályázat II. forduló

Kedves Címboráim!

Mint írtunk róla, idén háromfordulós pályázattal lehet részvételt nyerni a Cimbora Kaláka táborba a Laterna magica rovat ifjú munkatársainak. Az első körben, október 30-i beérkezési határidővel minden érdeklődőtől egy max. 5000 leütésből álló egyéni szövegértelmezést kértünk a Quimby együttes *Don Quijote ébredése* című számának dalszövegéből. A forduló eredményeit később teszük közzé.

A következő feladatokat az, hogy írjatok egy szonettet, amely bármiről szólhat! Nézzetek utá-

na a műfaji és tartalmi követelményeknek, írjátok meg a szonettet, és december 31-ig küldjétek el az alább látható e-mail címre. Jó munkát!

Emellett – természetesen – pontot ér minden egyéb, közlésre, véleményezésre beküldött munka, egyéni alkotás, ötlet stb., ami a rovat szempontjából hasznosnak bizonyul. A plusz pontok a végső eredménybe fognak beszámolódni.

e-mail: farkaswellmann@gmail.com.

Jó játékot, nagy munkakedvet kívánok mindenkinek, öreg címborátok,

Farkas Wellmann Endre

Csillag István rajza

Viccsarok

Focisták

- Én a legkisebb srácról is azonnal megmondom, hogy milyen posztra alkalmas! – büszkélkedik a labdarúgóedző.
- Ez óriási! És hogyan?
- Azt mondom neki, fusson végig a fűtácán. Ha kikerüli a lámpaoszlopokat, akkor csatár lesz belőle. Ha nekiszalad, akkor védő.

Gyermeknevelés

Az elfoglalt szülők helyett Móricka nagymamája vesz részt a szülőin.

A tanárnő panaszodik Mórickára:

- Az Ön unokája több tantárgyból is ötöst fog kapni, fizikából pedig meg is fog bukni.
- És tízese nem is lesz? – kérdezi a nagymama.
- De lesz, magatartásból. Mert egyébként nagyon aranyos, szófogadó kis gyerek – mondja a tanárnő.
- Na látja: amire én tanítom abból tízes, amire pedig önök, abból megbukik!

Ígéret

Béla kinéz egy szép májusi reggelen az ablakon:

- Drágám, látod milyen szépen süt a nap?
- Igen, és?
- Milyen szépen csiripelnek a madarak!
- És?
- Láthatod, milyen szép nap van ma?
- Na és?
- Nem emlékszel? Azt mondtad, hogy egy szép napon elmész!

A kérés

A tücsök egy bulit szervez, és meghív minden bogarat. El is jönnek a bogarak sorban, a katica, a sáska, a hőscincér... az est végére már csak a százlábú hiányzik.

Véget is ér a buli, mindenki indulna haza, amikor nyílik az ajtó, belép a százlábú, és dühösen mondja:

- Kí írta ki az ajtó elé, hogy lábat törölni kötelező?

I. Nyelvhelyesség és játék

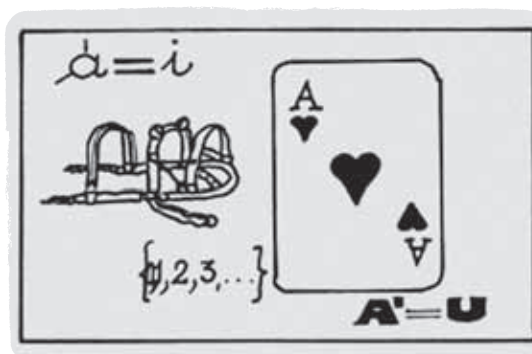
Helyesírási totó. November 3-án van a Magyar Tudomány Napja. Tudósaink néhányának nevét írjuk le a továbbiakban, kiejtés szerint mindegyiket. Feladatotok a tippelés. Arra kérdezzük rá, hogy helyesen (az Akadémia szerint) hogyan járunk el?

Kiejtés szerinti írásmód (az idegen nyelv betűivel írtat is ide számítjuk) = 1; hagyományos írásmód = 2. Ahány a téves tippelés, annyi pontot vonunk le a tökéletes válaszáért járó 5 pontból. Amelyik esetben több írásmód is használatos, lehet ezt jelezni zárójelben (az 1-es vagy a 2-es szám után).

1. Benkő Loránd (nyelvész)
2. Teller Ede (atomfizikus)
3. Ötvös Loránd (fizikus)
4. Szentgyörgyi Albert (természettudós)
5. Horvát János (irodalomtörténész)
6. Szekfű Gyula (történész)
7. Kodáj Zoltán (zeneszerző, népzene kutató, zenepedagógus)
8. Reguli Antal (néprajzkutató, nyelvész)
9. Békési György (fizikus)
10. Harsányi János (közgazdász)
11. Petőfi S. János (nyelvész)
12. Szentágotai János (anatómus)
13. Csolnoki Jenő (földrajztudós)

II. Irodalmi képrejtvény

A képrejtvény esetében képnek, rajznak, illetve kép, rajz elemeinek kell szót, szavakat megfeleltetni úgy, hogy a megfeleltetett szó vagy szavak a megfejtést eredményezzék. Irodalmi képrejtvény esetében – ez esetben is – többnyire valamely irodalmi mű címét rejti a kép, rajz. Meg kell adni a képből kikövetkeztethető műcímet.

III. Fogas kérdés

A kérdésre csak olyan szóval válaszolhattok, amelyek -ka vagy -ke végződést kap. (Pl. Melyik betűből lesz állat? Béka.)

IV. Fricska

Műemlék - emlékmű, helység - helyiség

Hallani, sőt olykor még olvasni is lehet *műemlék* avatásáról, pedig helyesen *emlékművet* kellett volna írni, mondani. Az *emlékmű*: valakinek, valaminek az emlékét megörökítő, építészeti vagy szobrászati alkotás. Ilyen például az emlékszobor, az emlékoszlop.

A *műemlék* viszont: értékes, régi műalkotás, főképp építmény, szobor. Gyakran jelzőként használatos, az *emlékmű* szótól eltérően. Mondhatom például, hogy

műemlék templom, *műemlék* kastély, de nem azt, hogy *emlékmű* kastély vagy templom.

A *helység* - *helyiség* helytelen felcserélésére sajnos a tömegkommunikáció is szolgáltat példát. A román televízió magyar adásában hallottam, hogy „több intézménynek *helység*problémája van”. Jobb lett volna az agyonemlegetett probléma helyett is mást mondani. Valahogy így: több intézmény *helyiség*hiánnyal küszködik (A *helyiség* szó egy épület falakkal elkülönített részét jelenti.) Tehát például irodahelyiségre lenne szüksége annak az intézménynek, és nem valamely településre, azaz *helységre*.

Melyik igéből lesz helyiség?

Anagramma rejtvény

Az első háló oszlopaiban található négybetűs szavak mind a négy betűjének felhasználásával alkossatok új négybetűs, értelmes szavakat, és ezeket írjátok be a második háló megfelelő oszlopaiba. Helyes meg-

fejtés esetében a megoldás a kiemelt sorban egy hazai magyar humorista, író neve lesz. Rövid és hosszú magánhangzók között nem tettünk különbséget!

A	M	T	M	M	L	R	B	T	U
B	A	U	Ó	A	A	Ó	U	O	G
B	J	J	L	R	K	N	D	L	R
A	A	A	Ó	Ó	Ó	A	A	Ó	Ó

Erdélyi fejedelem

Írjátok be a megadott szavakat a mellékelt hálóba. Ha mindegyiket sikerült beírni, akkor a középső, kiemelt oszlopban egy erdélyi fejedelem neve lesz a végső megfejtés!

2 betűsek: ÁR, EK, EK, EN, FE, HÓ, IG, OF, TE, TÓ, TÓ, VŐ

3 betűsek: AKI, ERÓ, KOR, LEG, OLE, ÖRE, RAK, RÉŠ

4 betűsek: FALS, FÖLÉ, IRAK, KARÓ, LÁTÓ, ÖTÉV, PORÉ, REVÜ, STÉG, SZED, TOLÓ, ÜLÉS, ÜRIT, ÜTÉS

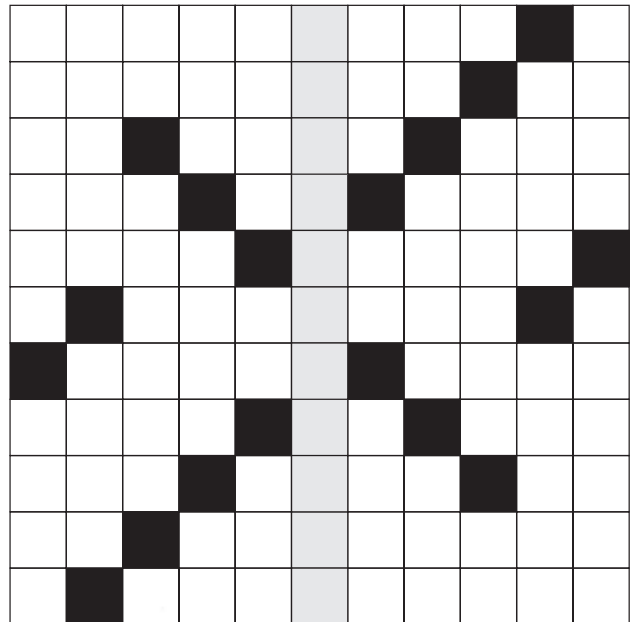
5 betűsek: ELŐRE, EREDÓ, ITATÓ, SZÉKI

6 betűsek: IDEKÖT, KÖTÖZŐ, LEVERŐ, ÖVEZÉS

7 betűs: ELEMELŐ

8 betűsek: ELŐKAPAR, FELÉLEDŐ

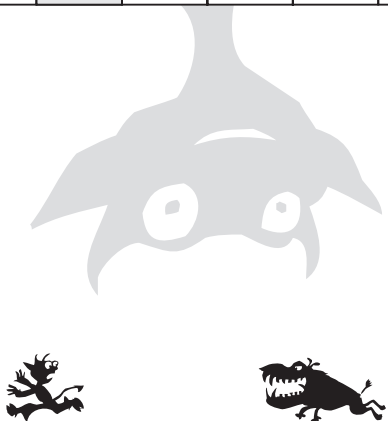
9 betűsek: LETAKARÁS, NEGYVENÖT

	Tova	Fán sok van	Intézményt létrehoz	Ókori nép volt		Farol	Urán vegyjele	Felszereléssel ellát	Sort közepe!	Prémium, jutalom	Tengeri moszatból nyert zselatin	Megreparál	Amely ideig							
Áruba bocsájt					Poén 1.										V					
Tribún a stadionban					Tartó		Papír-hajtogatás													
	Habarcs a falon								Autót szerel											
	Poén 2.								Éneklő szó											
Nemzet				Kertben dolgozik						Énekes madár										
				Darab						Liter										
Hibásan jegyez					Lyuk a céltáblán								Olasz autójel							
													Esetleg							
Méter		Vonalzó féle			Pistike már a tizedik levelet írja a Mikulásnak, ezekben számítógépet, telefont, kerékpárt kér, és ígérgeti, hogy jó lesz. A Mikulás végül válaszol: - Pistike! Megkaptam minden leveledet, örvendek, hogy hasznos dolgokat kérsz, annak is, hogy jó leszel, de idén nem kapsz semmit, mert... (A poén a rejtvényben.)						Gramm	Üres tan!								
		Odajegyző															Szürke madár			
Megfelelő			Kén vegyjele																	
			Lerajzolás																	
Elszánt																				
Fogoly					Régiség								Ide-oda mozgat							
													Szólófajta							
Spanyol festő volt																				
Betűvetés					Kálium vegyjele	Sűrű	Máshollét igazolása	Fekete bőrű ember	Idegen női név	Orosz folyam				Tárgyrag						
										Tantál vegyjele				Egyszerű gép						
Olimpiai bajnok magyar kajakoslány													Kutya							
													Helyesítés							
A kút közepe		Középen lógó!			Arab törvénytudós								Lám							
		Csiga fajta			Panasz szava								Görbe része							
Lehel, rég				Becézett Zsigmond									Szófaj		Rég élt előd					
				Hazafele!									Lángol							
Esőn megnedvesedő						A szobába			Többnyári növény											
						Volt			Dehogy!											
Kerti dísznövény													Felesége van							

KÓNYA ÉVA

Lovak nagy mesterek vásznain

Napóleon, győztes csatájának emlékére, a Marengo nevet adta hófehér harci ménjének (Jacques Louis David: *Napóleon átkel az Alpokon*, 1801)

A romantika korának egyik leghíresebb alkotása Eugène Delacroix *Villámlástól megrettent ló* című alkotása (1829)

Cervantes „búsképű lovagja” és a világirodalom leghíresebb lova, Rosinante (Honoré Daumier: *Don Quijote*, 1868)

Franz Marc expresszionista stílusban festett, szelíd kék lovai emberi érzelmeket fejeznek ki (*Kék ló*, 1911)

Marc Chagall szárnyas lova tótágast álló álomvilágban repíti a szánt (*Vörös ló*, 1954)

Caroline Young kortárs művész hagyományos kínai stílusban selyemre festett képe a *Gyors barátság*

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2012-2013-as tanévre!

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is kifizetheted
(október 25-ig, illetve január 25-ig).

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
- érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
- írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet.net